

Život a spoločnosť v kandidátskych krajinách EÚ

Úvod

Európsky prieskum kvality života (EQLS) nadácie Eurofound sa v priebehu rokov rozvíjal a stal sa cenným súborom ukazovateľov, ktorý dopĺňa tradičné ukazovatele hospodárskeho rastu a životnej úrovne, ako sú hrubý domáci produkt alebo príjem. Ukazovatele EQLS ponúkajú širokú škálu dôkazov, ktoré môžu prispievať k monitorovaniu a stanoveniu priorít pre kandidátske krajiny na vstup do Európskej únie. Od týchto krajín sa očakáva, že budú harmonizovať konkrétne politiky s politikami EÚ a že zavedú reformy.

Do prieskumu EQLS realizovaného v roku 2016 bolo zahrnutých päť súčasných kandidátskych krajín na vstup do EÚ – Albánsko, Čierna Hora, Severné Macedónsko, Srbsko a Turecko. V prípade niektorých sú k dispozícii informácie o zmenách, ktoré prebehli, pričom tieto informácie vychádzajú z predchádzajúcich kôl prieskumov (z rokov 2003, 2007 a 2011). V tejto správe sa skúmajú tri rozsiahle oblasti, a to kvalita života, kvalita verejných služieb a kvalita spoločnosti, pričom zahŕňa ukazovatele, ako sú:

- subjektívna pohoda, životná úroveň, aspekty chudoby a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom
- zdravotná starostlivosť, dlhodobá starostlivosť, starostlivosť o deti a iné verejné služby
- sociálna neistota, vnímanie sociálneho vylúčenia a spoločenského napätia, dôvera v ľudí a inštitúcie, účasť a angažovanosť v komunite a zapojenie do odbornej prípravy.

Správa sa skladá z kapitoly s úvodným prehľadom a z piatich profilov jednotlivých krajín.

Politické súvislosti

Vďaka ukazovateľom kvality života, kvality verejných služieb a kvality spoločnosti je možné do plánovania politiky a hodnotenia výsledkov zahrnúť aj pohľad občanov. V prípade, že sociálne ukazovatele pre kandidátske krajiny nie sú k dispozícii lebo ich nie je možné v plnej miere porovnať s ukazovateľmi EÚ, na posúdenie rozdielov medzi krajinami a potenciálnych oblastí záujmu pre vnútroštátne politiky je namiesto toho možné použiť údaje z prieskumu.

Zistenia týkajúce sa kvality života, verejných služieb a spoločnosti v tejto správe sú relevantné tak z vnútroštátneho hľadiska, ako aj z pohľadu oblastí, ktorým sa venuje pozornosť v rámci procesu rozširovania EÚ. Sú relevantné aj v širšom kontexte cieľov udržateľného rozvoja, ktoré krajiny niekedy len veľmi ťažko posudzujú, keďže chýbajú komplexné opatrenia na monitorovanie.

Komparatívna perspektíva prieskumu EQLS môže prispieť k pochopeniu strednodobého vývoja v spoločnosti, ako aj k zlepšeniu kvality života jednak v krajinách EÚ a jej partnerských krajinách.

Hlavné zistenia

- V porovnaní s členskými štátmi EÚ sú miera spokojnosti so životom a miera šťastia v kandidátskych krajinách naďalej nízke.
- Rovnako ako v mnohých krajinách je miera šťastia vyššia než miera spokojnosti so životom. Rozdiel medzi šťastím a spokojnosťou so životom naznačuje, ľudia aj napriek obmedzenej spokojnosti so svojím životom dosahujú vďaka rodinným a sociálnym vzťahom určitú mieru emocionálneho uspokojenia.

- V niekoľkých ukazovateľoch životných podmienok vrátane miery nedostatkov v oblasti bývania, energetickej chudoby a materiálnej deprivácie kandidátske krajiny dosahujú hodnoty pod priemerom krajín EÚ-28. V oblastiach, ako je napr. vnímaná kvalita určitých verejných služieb, sa však zdá, že kandidátske krajiny sú menej znevýhodnené ako niektoré východoeurópske členské štáty, a to najmä v dôsledku hospodárskej krízy v roku 2008.
- Pokiaľ ide o demografickú štruktúru, niektoré kandidátske krajiny majú v porovnaní s väčšinou členských štátov relatívne mladé obyvateľstvo (najmä Albánsko a Turecko). To je premietnuté v ich relatívne dobrých výsledkoch v prípade viacerých zdravotných ukazovateľov, aj keď tieto ukazovatele sú v prípade starších skupín výrazne horšie.
- Vo všeobecnosti sú ľudia v kandidátskych krajinách pomerne optimistickí, pokiaľ ide o budúcnosť, a mimoriadny optimizmus prejavujú ohľadne budúcnosti ďalších generácií (okrem Turecka), čo možno zrejme pripísať sčasti vyhlídkam na integráciu do EÚ a domnienke, že im z členstva v EÚ budú plynúť výhody. Treba však uznať, že dochádza k starnutiu populácie a že čelia i mimoriadnym materiálным ťažkostiam a deprivácii, pretože tieto skutočnosti by súčasnu pozitívnu klímu mohli spochybniť.
- Vo väčšine kandidátskych krajín sú hlásené výrazné rozdiely medzi mužmi a ženami z hľadiska množstva práce, ktorá sa vykonáva v domácnosti, ako aj práce venovanej starostlivosti. Aj keď sa úroveň kvality služieb v oblasti starostlivosti považuje za vyššiu ako úroveň iných verejných služieb, ich dostupnosť nemusí byť dostatočná na to, aby ovplyvnila na nedostatky v oblasti rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom. Zmena spôsobu organizácie práce a života môže tiež závisieť od typov dostupných pracovných miest a hospodárskeho profilu danej krajiny. Nezdá sa však, že by sa krajiny na takéto zmeny pripravovali vopred, keďže účasť dospelých na odbornej príprave je či už z profesionálnych alebo iných dôvodov nízka.
- Sociálna súdržnosť je vo viacerých oblastiach vystavená tlaku. Určité skupiny vykazujú vysokú mieru sociálneho vylúčenia, ako aj zlé duševné zdravie. Patria k nim staršie vekové skupiny, ľudia s nízkymi príjmami a v niektorých prípadoch i ženy. Okrem toho pomerne veľká časť ľudí v kandidátskych krajinách potvrdzuje napätie medzi bohatými a chudobnými a medzi vedúcimi pracovníkmi a zamestnancami. Odhady nerovnosti v príjmoch, ktoré sa zaznamenali v rámci prieskumu EQLS, sú v porovnaní s vnútroštátnymi štatistikami vo väčšine kandidátskych krajín sústavne vyššie. Toto zistenie by mohlo byť ďalším podnetom na zlepšenie merania takejto nerovnosti a na použitie týchto opatrení na hodnotenie politik zameraných na riešenie nerovnosti.
- Medzi vidieckymi a mestskými oblasťami existujú relatívne veľké rozdiely tak z hľadiska kvality života, ako aj z hľadiska verejných a miestnych služieb. Obzvlášť veľkým problémom je to v kandidátskych krajinách, keďže v nich žije početné vidiecke obyvateľstvo. Na neexistenciu dostupných recyklačných služieb pre vidiecke obyvateľstvo sa osobitne poukazuje v prieskume z roku 2016.
- Zlepšiť kvalitu života v kandidátskych krajinách na miestnej úrovni (vidieckej aj mestskej) bude pravdepodobne komplikované kvôli zaužívaným vzorcom dôvery voči vnútroštátnym inštitúciám. Na rozdiel od väčšiny členských štátov, v ktorých voči miestnym orgánom prejavujú väčšiu mieru dôvery ako voči vnútroštátnym orgánom, v kandidátskych krajinách miestne orgány takúto priazeň nepoživajú.

Ďalšie informácie

Správa *Life and society in the EU candidate countries* (Život a spoločnosť v kandidátskych krajinách EÚ) sa nachádza na <https://eurofound.link/ef18032>

Vedúci výskumu: Tadas Leončikas

information@eurofound.europa.eu